

мр Душан Китић,
асистент Правног факултета у Београду

МЕРОДАВНО ПРАВО ЗА СТАТУСНЕ ОДНОСЕ МЕЂУНАРОДНИХ ПРАВНИХ ЛИЦА

1. У упоредном законодавству развијени су различити типови правних лица, што је последица права сваке државе да самостално одлучује којим ће социјалним колективитетима и под којим условима, признати својство правног субјекта(1). С друге стране, међународним уговорима се оснивају различите врсте правних лица, било у форми трговачких друштава (међународних предузећа), или међународних организација јавноправног карактера. Њихова правна структура регулисана је међународним актима знатно другачије него што национални закони утврђују статус правних лица која увек „дугују“ своју егзистенцију законодавству одређене државе.

Проблем сукоба закона код статусних односа међународних правних лица условљен је њиховим учешћем у грађанскоправним односима са страним елементом. Чињеница да остварују своју делатност на територији разних земаља и да су за њихову егзистенцију заинтересоване најмање две државе, доводи до питања по којем закону ће се процењивати правна способност, унутрашња организација, који су органи овлашћени за заступање у грађанскоправним пословима, односно споровима, начин одређивања тих органа, предмет и обим делатности, интерна правила, начин престанка правног субјективитета, ликвидација имовине, као и питања органа надлежних за доношење одлуке о престанку, односно ликвидацији и други статусни односи, у условима када национална законодавства различито регулишу статусну материју правних лица.

Иако проблем одређивања меродавног права за регулисање личног статуса постоји и код правних лица поједине државе, код међународних правних лица он је изражен на другачији начин; нову димензију уносе међународна правна правила, садржана у међународним уговорима о оснивању и статусима, тј. конститутивним актима. Поставља се питање односа не само између разних националних закона, већ и њиховог односа са међународним правилима. Пошто не постоје посебне колизионе

(1) Тако, на пример, француско право персоналним друштвима (јавна трговачка и командитна друштва) признаје субјективитет, док енглеско, немачко, швајцарско право не признају таквим друштвима (partnership) својство правног лица. У енглеском праву постоји тип правног лица непознат у другим правним системима — *corporation sole*, који се састоји само од једног члана (лица); али енглеско право не познаје фондације (задужбине) створене приватноправним актом и које сачињава имовина установљена за посебне сврхе. (M. Wolff, *Private international law*, Oxford, 1945, стр. 298).

норме међународног приватног права које регулишу статусне односе међународних правних лица, поставља се питање да ли су погодна за примену класична колизиона решења о статусу националних правних лица, или су нужне извесне корекције. Ако су таква правила неадекватна, на који начин и по ком основу формулисати решења која ће бити у складу са карактером међународних правних лица?

2. Према владајућој концепцији у међународном приватном праву, припадност („националност“) правних лица је одлучујућа чињеница (тачка везивања) за одређивање права које се примењује на њихове статусне односе. Стога, да би се одговорило на питање који је правни поредак надлежан за давање својства правног субјекта, односно меродаван за регулисање садржине грађанскоправног статуса међународних правних лица треба претходно испитати утицај критеријума за утврђивање припадности правних лица одређене државе на колизиона решења у вези са статусом правних лица која настају путем међународних споразума.

Припадност правних лица одређује се у законима појединих држава(2), међународним уговорима, судској пракси и теорији међународног приватног права, на различите начине(3). Данас преовлађују углавном два основна критеријума: стварно седиште (*siège social réel*)(4) и место оснивања — регистрације (*place of incorporation*)(5). На први поглед „националност“ се утврђује само на основу везаности правног лица за територију одређене државе. Та веза је, међутим, знатно темељнија, јер наведени критеријуми означавају нешто друго; опредељујући се за једног од њих законодавац сваке земље изражава своје схватање најближе (најтешње) везе правног лица и државе(6). Основ те везе је законодавна надлежност једне државе за давање правног субјективности та правном лицу. Наведени критеријуми означавају, дакле, законодавну надлежност државе стварног седишта, односно државе оснивања за одређивање правног статуса правног лица(7).

(2) Према нашем праву, „припадност правног лица одређује се по праву државе по коме је оно основано. Ако правно лице има стварно седиште у другој држави, а не у оној у којој је основано, и по праву те друге државе има њену припадност, сматраће се правним лицем те државе“ (чл. 17. Закона о решавању сукоба закона са прописима других земаља у одређеним односима, „Службени лист СФРЈ“, бр. 43/82).

(3) О различитим критеријумима за одређивање „националности“ правних лица, в. М. Јездић, *Међународно приватно право*, Београд, 1950, стр. 235 и сл.; В. Т. Благојевић, *Међународно приватно право*, Загреб, 1953, стр. 146 и сл.; Y. Loussouarn — J. Bredin, *Droit du commerce international*, Paris, 1969, стр. 261 и сл.; Н. Batifol, *Traité élémentaire de droit international privé*, Paris 1959, стр. 231 и сл.; А. Schnitzer, *Handbuch des internationalen Privatrecht I*, Berlin, 1950, стр. 293 и сл.

(4) Стварно седиште је место у коме се врши управљање правним лицем, „где бораве правни органи друштва, администратори, генерална скупштина и где су склопљени уговори и послови који се односе на развој предузећа“ (Thaller, *Traité élémentaire de Droit commercial*, Paris, стр. 309, цит. према Batifol-у *op. cit.* стр. 213).

На основу овог критеријума одређује се „националност“ правних лица у већини земаља европског континента (Француској, Немачкој, Белгији, Италији и др.).

(5) Систем инкорпорације (оснивања, регистрације) прихваћен је у Енглеској, САД као и СССР, (в. М. Wolff, *Private international law*, Oxford, 1945, стр. 302 и сл.; А. А. Луцк, *Међународноје частно право — особенаја част*, Москва, 1975, стр. 45 и сл.; E. Rabel, *Conflict of laws II*, 1947, стр. 31 и сл.).

(6) Тако Н. Катичић наглашава да „иако су државе у начелу слободне да саме одреде критериј за то које ће стране право изабрати, ипак излази већ из духа међународног приватног права или колизијског права да ће ти критерији упућивати на право државе која има најближу везу са страном правном особом“. (Н. Катичић, *Огледи о међународном приватном праву*, Загреб, 1971, стр. 148).

(7) Без обзира која се теорија заступа — реалности или фикције, сигурно је да једно правно лице не би могло бити створено нити постојати изван одређене законодавне интервенције или закона који га ствара директно, или дефинише услове његовог стварања, али он интервенише увек. (в. J. P. Calon, *Société internationale — Eléments d'une théorie générale*, „Journal de droit international“, Clunet, 88, 1961, стр. 714).

Међутим, за примену одређених императивних супстанцијалних прописа о правном положају странаца, изузетно, уводи се у ванредним приликама (ратно стање, период непосредно после завршетка рата) посебан критеријум за утврђивање припадности (националности) — критеријум контроле. Али, ту се ради, у ствари, само о једној специјалној, „наменској“ националности на основу критеријума контроле који је транзиторног карактера, јер се уводи само за одређени период (ратно стање), односно за примену одређених правних прописа (нпр. закона о забрани трговине са непријатељем, закона о секвестрацији имовине непријатељских правних лица, девизних и пореских закона итд.)⁽⁸⁾. Критеријум контроле не користи се никада за одређивање „националности“ ради примене правила о сукобу закона код статусних односа правних лица⁽⁹⁾. За решавање тих питања остаје одлучујућа веза правног лица са државом оснивања, односно стварног седишта. Чињеница контроле при садашњем стању законодавства и судске праксе сасвим се изузетно користи за утврђивање припадности ради примене појединих правила о правном положају страних правних лица. Пошто се место стварног седишта или место инкорпорације користе само као знаци који омогућавају да се открије закон од кога зависи правни статус правног лица у одређеном моменту његове егзистенције, да ли се исти критеријуми могу употребити за утврђивање правног поретка који одређује субјективитет међународног правног лица?

3. Са становишта међународних правних лица, ови критеријуми (чињенице) показују међународни карактер, јер ако су она по својој материјалној потреби и локализована на територији једне државе, та локализација је лишена посебног правног значаја⁽¹⁰⁾.

Пре свега, инкорпорација је интернационална ако се дефинише као конституисање правног лица под дејством и у складу са одређеним законодавним системом. Међународна правна лица наиме, добијају правну личност и конституишу се на основу једне међународне конвенције, према њеним одредбама и одредбама статута који су јој додати или чине њен интегрални део.

Ако се посматра инкорпорација као испуњење формалности публицитета, које откривају постојање правног лица према трећим лицима, може се констатовати да у мери у којој утичу, те формалности не могу имати значај једне правне везе са државом у којој су остварене. Јер, та неизбежна локализација не значи истовремено и избор закона те државе као система утицаја⁽¹¹⁾.

Тако, на пример, за Међународну банку за обнову и развој и Међународно финансијско друштво публицитет конститутивних аката је био реализован према друштвеној форми утврђеној међународним

⁽⁸⁾ в. Н. Kronstein, *The Nationality of International Enterprises*, *Columbia Law Review*, 1952 (децембар) стр. 988 и сл.; *Batiffol op. cit.* стр. 237 и сл.

⁽⁹⁾ Н. Катичић, напомињући да се критеријум „контроле“ не појављује као нова одлучујућа чињеница, поред оснивања или стварног седишта и да га не треба „доводити у везу с персоналним статутом правних особа“, јер се не ради о истом питању, пише: „По оснивању или стварном седишту одређује се постоји ли својство правне особе, но у случају „контроле“ није питање о постојању правне особе, већ само о томе да ли се против одређене врсте правних особа могу подузимати дискриминаторне управне мјере“ (Н. Катичић, *Огледи о међународном приватном праву*, Загреб, 1971, стр. 153).

⁽¹⁰⁾ в. С. W. Jenks, *The proper law of international organisations*, London, 1962, стр. 1.

⁽¹¹⁾ в. В. Goldman, *Le droit des sociétés internationales*, „*Journal du droit international*“, 1963, стр. 360 и сл.

уговорима о њиховом оснивању (за Међународну банку за обнову и развој депоновање јединог оригиналног примерка код владе САД овлашћене за достављање истоветних оверених копија државама чланицама; за Међународно финансијско друштво предвиђен је сличан механизам с тим што је депозитар Међународна банка за обнову и развој). Члан 79. Статута Заједнице за угаљ Saго-Lorraine(12) и члан 46. Статута Друштва Air-Afrique(13), предвиђају публицитет конститутивних аката и то двоструки за Saго-Lorraine (јер има два седишта Друштва, у Француској и Немачкој, према чл. 3. Статута), вишеструки за Друштво Air-Afrique (јер има седиште у главном граду сваке државе уговорнице).

Седиште ових правних лица одређено је међународним уговором, односно њиховим статутом. Било да имају једно или два, односно више друштвених седишта истовремено у разним државама, њихова географска локација нема улогу манифестације воље оснивача, односно чланова да вежу правно лице за закон изабране државе, нити је потврда његовог укључивања у економску средину земље у којој се налази (што је иначе случај код националних правних лица). Напротив, државе — оснивачи, руковођене заједничким економским, односно јавним интересима, споразумно изражавају вољу да вежу њихов правни статус искључиво или првенствено за међународни уговор(14).

Правни субјективитет међународних правних лица заснива се, дакле, на „међународном закону“ то јест уговору као резултату сагласности воља држава потписница које се појављују у својству „колективног законодавца“(15).

4. Ако међународна правна лица као аутономни правни субјекти имају међународну (тј. заједничку) припадност свих држава уговорница(16), да ли је за регулисање њихових статусних односа мерадно међународно право?

Према класичном схватању у теорији међународног приватног статусног права негира се ова могућност и статус сваког правног лица доводи у искључиву правну везу са унутрашњим правним поретком одређене државе, зависно од усвојеног критеријума (оснивања, стварног седиш-

(12) Заједница за угаљ Saго-Lorraine је француско-немачко акционарско друштво јединствене структуре, конституисано на основу чл. 84. и анекса 29. Уговора од 27. X 1956. г. између Француске и Немачке ради регулисања сарског питања.

(13) Société Air-Afrique основано је уговором који се односи на ваздушни транспорт у Африци, потписаном у Yaoundi 28. III 1961. године од стране 11 афричких држава. Конституисано је у форми трговачког друштва држава уговорница и постојећег француског друштва „Air-Afrique“ ради обављања међународног ваздушног саобраћаја између земаља потписница и других држава.

(14) Тако и Б. Вуковић, говорећи о приватноправном статусу међународних јавних организација, истиче да за разлику од „унутрашњих правних особа за која је седиште она околност од које може да зависи њихов правни субјективитет, оно је код међународних јавних организација од значаја утолико што оне немају властиту територију“ (Б. Вуковић, *Приватноправни субјективитет међународних јавних организација*, „Југословенска ревија за међународно право“, бр. 3, 1977, стр. 333).

(15) Batiffol подвлачи да „организији створени међународним уговорима не могу имати националност јер нису директно потчињени једној одређеној држави: они су особе међународног јавног права“ (v. Н. Batiffol, *Droit international privé*, Paris, 1983, стр. 282 и сл.).

Слично. F. A. Mann, *International corporations and national law*, „British Year Book of international law“, 1967, XLII, с. 145 и сл.

(16) Још је Rigaud писао да је „сасвим очигледно да се питање националности не може поставити за правна лица јавног права међународног или наддржавног карактера (Друштво народа, Међународна дунавска комисија ита.)“ (Répertoire de Droit international T 10, Paris, 1931, стр. 249). Michoud, такође у вези са међународним комисијама које су директно снабдеване правним субјективитетом-одредбама међународног уговора, подвлачи да „њихов међународни карактер не дозвољава да им се призна одређена националност“ (цит. према Rigaud у *ibid*).

та)(17). И поред очигледних теоријских замерки потчињавању међународних правних лица поједином националном законодавству, предратни писци су углавном предлагали да се примени право државе седишта или друге одређене државе, сматрајући то једним практичним решењем, јер су подразумевали да међународна јавно-правна лица не поседују властито персонално право. Тако van Haastert говорећи о Међународном институту агркултуре и Међународној организацији за исхрану и пољопривреду (FAO), констатује да судови (државе домаћина) морају применити своје територијално право и да могу сматрати организацију националним правним лицем(18). Неки аутори су предлагали примену права државе седишта за случај „ћутања“ интерног права организације. Frankenstein признаје, у принципу, примену Устава организације, али сматра то недовољним(19). Међутим Göpert наглашава да, иако је Лига народа имала домицил у Швајцарској, била је екстериторијализована у тој земљи и установљаване седишта на њеној територији није значило и подређивање законима који су тамо владали, као што би се то подразумевало у случају других правних лица(20).

Данас велики број аутора истиче зависност међународног правног лица од међународног уговора на основу којег настаје, а који је и меродаван за регулисање свих статусних односа(21). Оснивање, стварно средиште и контрола су интернационализовани тако да, како указује Jenks, „статус међународне организације и у многим случајевима, право којем је она подвргнута, не могу бити одређени било каквим критеријумом аналогним домицилу, седишту или месту инкорпорације без нарушавања њеног међународног карактера(22). Сматра се да међународна правна лица имају сопствено персонално право и да би привремена унутрашњег права било које државе довела до резултата који ни са практичне стране не би били од користи(23).

5. Подржавајући меродавност међународних конститутивних аката за регулисање грађанскоправног статуса међународних правних лица(24), треба анализирати и један од основних проблема који се појављују у вези са њиховом применом — питање односа са унутрашњим законодавством држава потписница. Да ли су међународни уговори о

(17) в. В. Eisner, *op. cit.* стр. 159; М. Wolff, *op. cit.* стр. 313; G. Beitzke, *Juristische Personen in international Privatrecht und Fremdenrecht*, München, Berlin, 1938, стр. 6 и са; Niboyet *Rapport préliminaire sur les sociétés internationales*, IIA, Report of the 45-th Conference, 1952, стр. 61 и са.

(18) Het international landbouw institut (IIA) en de Organisatie voor voedsel en landbouw (FAO), -s Hertogenbosch, 1974, стр. 150 (наведено према F. Seyersted-u, *Applicable Law in relations between intergovernmental organisations and private parties*, Recueil des Cours, La Haye, 1967, III, T, 122, стр. 559).

(19) Frankenstein, *Internationales Privatrecht I*, Berlin, 1926, стр. 507.

(20) Göpert, *Der Völkerbund*, Berlin, 1938, стр. 29.

(21) М. Јездић, *Међународно приватно право I*, Београд, 1983, стр. 139—140; К. Сајко, *Држављанство (државна припадност) привредних подuzeћа у међународном приватном праву* (дисертација), Загреб, 1969, стр. 112—120; Б. Вуковић, *op. cit.* стр. 332 и са; J. P. Calon, *op. cit.*, стр. 716 и са; В. Goldman *op. cit.* стр. 368; G. Marty, *Les sociétés internationales*, *Rabels Zeitschrift für ausländisches und internationales privatrecht*, 27 Jahrgang, 1962/63, стр. 77 и са; J. Bredin — Y Loussouarn *op. cit.*, стр. 342.

(22) С. W. Jenks *op. cit.*, стр. 12—13; слично P. Reuter, *Institutions internationales*, Paris, 1975, стр. 261.

(23) Seyersted уз то констатује да се међуналадне организације, установљавајући своје седиште у некој држави не потчињавају њеном персоналном праву и да им не би ни одговарало да се преко свог домицила подреде територијалном праву (*op. cit.*, стр. 560).

(24) „Негирати меродавног међународног права значао би прелустити одређеној држави одлуку о правном субјективитету међународних јавних организација а то је не само неспојиво са њиховом улогом у међународном поретку него би могло довести до самоволе и неуједначене праксе“ (Б. Вуковић, *op. cit.*, стр. 333).

оснивању (укључујући и остале конститутивне односно интерне акте) сасвим ослобођени утицаја појединих националних правних поредака. Уколико одређена зависност постоји, какав је њен карактер и значај?

За разлику од персоналног права националних правних лица које се састоји од потпуно развијених законских система, тј. обимних релативно сигурних и прецизних правила и принципа који регулишу њихов статус, на међународном плану, како наглашава Jenks, „ми смо на знатно другачијем ступњу развоја. Још не постоје општа правила или принципи који се односе на међународна тела (international body corporate) којима можемо аутоматски да се окренемо када трагамо за њиховим личним правом“(25). Нема јединственог кодекса таквих правила ни за постојеће типове међународних правних лица(26) „а у погледу могућих каснијих типова међународних тела смо потпуно у области теорије. За постојеће типове имамо конститутивни инструмент који се односи на свако тело, нешто проширен његовом статутарном праксом и позивањем на тумачење у складу са општим принципима тумачења уговора, признатих међународним правом. Али ми немамо међународни еквивалент за common law који се односи на корпорације или модерно статутарно регулисање различитих типова корпорације“(27). Еек истиче да регулисање у међународним конститутивним споразумима „не може никад бити тако потпуно (комплетно) да не би било потребе за применом суплементарних правила неког националног правног система“(28).

На сличан начин и Seyersted, констатујући да писано интерно право међународних организација и опште међународно право (као њихово персонално право) не садржи одговоре на многа важна правна питања која се могу појавити, сматра да се то догађа и у другим правним системима и да из тога не следи да би овакви проблеми били адекватније решени унутрашњим правом државе седишта, него применом интерног обичајног права и општих принципа међународног јавног права(29). Национално право могло би се, до извесне границе, евентуално применити на међународна предузећа, али не и у погледу међународних организација које служе јавним сврхама(30).

6. Анализа конститутивних аката постојећих међународних правних лица указује на примаран карактер међународних уговора у односу на поједина национална законодавства, који се огледа у три правца: а) државе уговорнице споразумно одлучују да ли ће дозволити примену унутрашњег законодавства једне од њих на статусне односе заједнички створеног правног лица, или ће статус бити регулисан искључиво одредбама међународног уговора; б) примена интерног законодавства одређене државе, ако је дозвољена, односно предвиђена не сме бити у супротности са одредбама међународног уговора о оснивању; в) било какве измене у унутрашњем законодавству које се тичу

(25) С. W. Jenks *op. cit.* стр. 6.

(26) Извесни покушаји у погледу унификације статутарних правила међународних предузећа учињени су у оквиру Европске економске заједнице и држава чланица СЕВ-а. (b. L. — Cartou, *Communautés Européennes*, Paris, 1979, стр. 396 и сл.; Gringolc — Rüster, *Международные Хозяйственные организации социалистических стран-проблеми управленија*, Москва, 1981, стр. 281 и сл.).

(27) С. W. Jenks, *op. cit.* стр. 6, 7.

(28) H. Eek — *The Swedish Conflict of laws*, Hague, 1965, стр. 278.

(29) Seyersted *op. cit.* стр. 561.

(30) *Ibid.*, стр. 562.

статуса основаног правног лица (као и измене међународног уговора) не могу бити примењене без претходне сагласности осталих држава уговорница.

Супсидијеран утицај (примена) националног законодавства (најчешће државе седишта) долази до изражаја само код појединих међународних правних лица и то у случају да у текстовима међународних уговора, односно статута постоје празнине које треба попуњити. У неким конститутивним уговорима, нпр. Међународне банке за обнову и развој, Међународног монетарног фонда, Међународног финансијског друштва није предвиђен други закон који би регулисао њихов правни статус, осим тих међународних споразума(31). Код Заједнице за угаљ Sargo-Loiraine и Друштва Air-Afrigue, у случају непостојања одговарајућих уговорних одредаба, правне празнине попуњавају се „општим принципима“ законодавстава држава уговорница(32).

Међутим, правни статус Европског друштва за финансирање набавки железничког материјала, (EUROFIMA)(33), Европског друштва за хемијску прераду радиоактивних горива (EUROCHEMIC)(34) и Мозелског међународног друштва(35), према конститутивним текстовима супсидијерно регулише закон државе седишта(36). Какав је смисао и значај супсидијерног утицаја закона државе седишта?

Пре свега, овај закон државе уговорнице споразумно и добровољно прихватају уговором, услед чега он губи свој оригинални нормативни карактер што значи да фактом прихватања припада међународном правном поретку тј. избегава суверенитет националног законодавца из кога је произашао и који га више не може слободно мењати нити укинути(37). Воља националног законодавца не представља овде (материјални) извор права за регулисање статусних односа ових међународних правних лица. Ради се о текстуалном репродуковању одредаба одређеног

(31) Приватно правни статус ова два правна лица има чист међународни карактер, јер су и Међународна банка и Међународни фонд слободни од сваке повезаности са било којим националним законодавством, како у погледу њиховог оснивања као правног лица, тако и у погледу функционисања. Једини нормативни основ egzистенције је међународни уговор држава које су истовремено и чланице. Празнине у статутима, уколико би се појавиле, биле би попуњене путем преговора између влада потписница.

(32) Према чл. 2. Статута за угаљ Sargo-Loiraine, ово друштво регулисано је чл. 84. и анексом 29. Француско-немачког уговора о решавању сарског питања, постојећим статутима и општим принципима француско-немачког права. У одсуству правила поменутих текстова и општих принципа на тумачење статута и на решавање статутом нерегулисаних питања утицаће, дух кооперације „који је инспирисао стварање ове заједнице. (в. текст статута у Y. Loussouarn — J. Bredin *op. cit.*, стр. 853—871). Слично решење садржи и чл. 2. Статута Друштва Air-Afrigue (в. текст Статута у Revue française de droit aérien”, 1963, стр. 331—348).

(33) EUROFIMA је основана међународном конвенцијом од 20. X 1955. године закљученом у Берну између 14 европских држава (међу којима је и наша земља), и то у форми акционарског друштва чији су чланови (акционари) националне управе железница држава уговорница (в. текст конвенције у часопису „Међународни транспорт, бр. 10, 1959. године).

(34) EUROCHEMIC је створен конвенцијом потписаном у Паризу 20. XII 1957, у форми акционарског друштва са седиштем у Мољу (Белгија) (в. текст конвенције у Journal du droit international”, 1961 године, стр. 250—258).

(35) в. текст Конвенције и Статута у „Journal du droit international”, 1958. године, стр. 264—304.

(36) в. чл. 1. Уговора о оснивању Eurofima, чл. 2. Конвенције о оснивању Eurochemic, чл. 9. конститутивног споразума Мозелског међународног друштва.

(37) Код националних правних лица је обрнуто; статутарне одредабе као и њихове евентуалне измене морају бити увек у складу са императивним прописима интерног законодавства, који представљају објективно правно поље у коме се оне крећу и на које воља чланова правног лица има само дељимичну и ограничenu моћ. Императивне одредабе закона утицаја, међутим, биће без дејства на статус међународног правног лица ако су контрадикторне конвенције о оснивању и статутима, чиме оне у ствари, губе свој нормативни карактер.

националног закона као колекције прописа погодне за прихватање од стране свих држава потписница на дан конституисања.

Да извор интерног права не интервенише са сопственим нормативним дејством, евидентно је у случају француско-етиопске компаније за железницу Џибути — Адис-Абеба чија Конвенција о оснивању од 12. XI 1959. године предвиђа супсидијерно везивање Друштва не за један закон на снази, већ за Нацрт етиопског трговачког законика. Закон супсидијерног везивања изводи, дакле, своју обавезну снагу искључиво из међународног правног поретка(38).

У статуту EUROFIMA репродукује се фактички велики број императивних одредаба швајцарског Закона о трговачким друштвима. Међутим, тако инкорпориране у Статуту ове одредбе губе карактер закона; ако, наиме, швајцарски законодавац њих замењује другим, исто тако императивним прописима, ови се не би могли применити на EUROFIMA, и обрнуто, статутарне клаузуле које их репродукују могле би се изменити само према поступку (механизму) предвиђеном Конвенцијом о оснивању или Статутом без обзира на задржавање истих одредаба у швајцарском закону(39).

Супсидијерна примена националног закона, када је прихваћена, може изазвати многе тешкоће у пракси судова. Може се, на пример, поставити питање да ли ће законски прописи о статусу правних лица одговарати специфичности међународних правних лица или ће таква примена бити равна „калемљењу“ страног тела? Затим, тај закон примењује се „залеђен“ у моменту конституисања друштва тако да све касније измене и допуне које би извршио законодавац остају без дејства на међународна правна лица (ако их државе уговорнице нису изричито прихватиле). Другим речима, може постојати велика садржинска разлика између националног закона који се примењује на основу међународног уговора и важећих позитивноправних прописа истог законодавства. Осим тога, за сваку промену датог закона требало би да се састану потписници уговора да би одлучили да ли је она прихватљива или није. Позивање на супсидијерну примену „општих принципа“ законодавства држава уговорница ствара проблеме око утврђивања садржине тих „принципа“, јер она у великој мери зависи од процене судије који о томе одлучује.

Приликом оснивања појединих правних лица државе уговорнице се могу сагласити да прихвате одређено национално законодавство као право које ће регулисати грађанскоправни статус тог правног лица, а да тиме оно не постане субјект националног права. При том од њихове воље зависи које ће партикуларно национално право изабрати(40). У којој мери прихватање законских одредаба неког постојећег система националног права води угрожавању међународног карактера грађан-

(38) B. Goldman *op. cit.*, стр. 370.

(39) в. Н. Т. Adam, *Les établissements publics internationaux*, Paris, 1957, стр. 118—119.

(40) Правна лица унутрашњег права не могу вољом својих оснивача бити везана за неки други закон, осим закона места оснивања (инкорпорације) односно, стварног седишта, јер се ради о императивним прописима чија примена не може бити искључена нити замењена законским одредбама другог правног система. Тако нпр. Резолуција о правном статусу трговачких друштава коју је прихватио Институт за међународно право 1929. године, предвиђа да су трговачка „Друштва која поседују субјективитет регулисана законом државе статутарног седишта“ и прецизира „се не може уговорити да ће друштво бити регулисано другим законом“. (Résolutions de l'Institut de Droit International, 1875—1956, стр. 284).

скоправног статуса и правног лица на које се односи, може зависити од тога колико је укључена на тај начин његова потчињеност судовима или другим органима државе чији је правни систем изабран односно преузет. Ако не постоји покоравање јурисдикцији државе чије је право прихваћено, међународни карактер статуса ових правних лица не може бити доведен у питање.

Овакав начин регулисања статуса може се срести и код међународних предузећа и међународних јавних организација. На пример, Дунавској комисији се на основу чл. 14, Конвенције о режиму пловидбе на Дунаву од 18. августа 1948. године признаје својство правне личности „саобразно законодавству државе у којој се налази њено седиште“. Исто тако међународне привредне организације, односно, заједничка предузећа држава чланица СЕВ-а оснивају се међународним уговорима, али уз примену закона државе седишта. („Халдек“, „Дружба“, „Интератоминструмент“, „Интертекстилмаш“, „Интерхимволокну“, „Асофото“, „Домохим“(41). Тај закон, међутим, одређује правну способност ових правних лица (нарочито права закључивања спољнотрговинских послова), само уколико није другачије утврђено уговором или статутом(42).

Mr Dušan Kitić,
Assistant of the Faculty of Law in Belgrade

APPLICABLE LAW IN STATUS RELATIONS OF INTERNATIONAL LEGAL PERSONS

Summary

The emergence of international legal persons (namely, international public organisations and international enterprises, i.e. companies), as subjects of civil law relations containing a foreign element, is causing, just as in the case of national legal persons, a series of problems of collision of norms in relation to the regulation of their status relations. The legal status of legal persons belonging to one state is always regulated in accordance to the provisions of the national legislation. On the contrary, the international legal persons, due to their relationship with international legal order (and, as is known, because there exist no specific conflict of law norms concerning the status of international legal persons), require the alteration of the classical conflict of law norms concerning the status of legal persons regarding their nature, legal structure and needs. The basic requirement is aimed at inclusion of the rules of international constitutive agreements, namely statutes.

However, this does not mean that the application of provisions of these agreements is a definite one; rather often there emerge blind spots in course of their implementation to the regulating of status of the international legal persons. These empty spaces are fulfilled in the way provided for by international agreements. This may be done by means of negotiations among the governments signatories, then by invoking the general principles of national legislations of the member states, as well as by determining of subsidiary application of the law of one of the member states (mostly the state of the seat of business).

(41) О правној структури тих организација, в. Rüster-Gringolc *op. cit.*, стр. 275—290.

(42) L. A. Lunc *op. cit.*, стр. 60 и сл.; Rüster-Гринголц, *op. cit.*, стр. 280 и сл.

Regardless of the way of relating the status of international legal persons to the national legal order, the international constitutive acts have always a priority of application. The law of individual state is not to be applied in such a case since this is the provision set forth by national law-maker, but because the countries signatories of the agreement have agreed on accepting in the *ad hoc* manner of the legislative provisions of individual legal order. This is the ground for the fact that the application of such provisions may never be contrary to the rules of international agreement on the establishing.

Dušan Kitić,
assistant à la Faculté de Droit à Belgrade

LE DROIT MERITOIRE POUR LA REGLEMENTATION DES RAPPORTS STATUTAIRES DES PERSONNES MORALES INTERNATIONALES

Résumé

L'apparition des personnes morales internationales (des organisations internationales publiques et des sociétés internationales privés) en tant que sujets des rapports de droit international privé, suscite, comme dans le cas des personnes morales nationales, des problèmes de colision relatifs à la réglementation de leurs rapports statutaires. Par opposition aux personnes morales nationales, des problèmes de colision relatifs à la réglementation de leurs rapports statutaires. Par opposition aux personnes morales appartenant à un état spécifique, dont le statut est toujours réglé en conformité avec les dispositions de la législation nationale de cet état, les personnes morales internationales, vu leur appartenance à l'ordre juridique international, et à défaut de normes de colision spécifiques relatives à leur statut, exigent l'adaptation des normes de colision classiques relatives au statut des personnes morales — à leur nature, à leur structure juridique et à leur nécessités. La revendication principale se rapporte à l'application des règles contenues dans les accords internationaux constitutifs, à savoir, dans les statuts des personnes morales internationales.

L'application des dispositions de ces accords n'est cependant pas définitive, car lors de leur application à la réglementation de statut des personnes morales internationales, des lacunes souvent apparaissent. Ces lacunes sont comblées par des moyens prévus dans les accords internationaux, notamment par l'arrangement entre les gouvernements signataires, par le recours aux principes généraux des législations nationales des états membres, ainsi que par la désignation de l'application subsidiaire du droit d'une des partie à l'accord.

Quelque soit le moyen par lequel le statut des personnes morales internationales est mis en rapport avec un ordre juridique national, ce dernier ne s'applique pas au terme des dispositions prévues par le législateur national, mais sur la base de l'accord des états signataires sur l'acceptation *ad hoc* des dispositions législatives d'un ordre juridique national. Par conséquent, l'application de ces derniers doit toujours être en conformité avec des réges de l'accord international constitutif en question.